

Andet Afsnit.

Universitetets, Kommunitetets og den polytekniske Læreanstalts økonomiske Anliggender.

A. Almindelige Bestemmelser og Forhandlinger samt Afgjørelser af enkelte Tilfælde.

1. Afgiften til Kvæsturen af J. L. Smiths Legat.

Efter at der, som i Lindes Medd. 1849—56 S. 916—24 meddelt, var ført Forhandlinger om Størrelsen af den Afgift, der burde tilfalde Universitetet for Bestyrelsen af de under samme hørende Legater og særlige Fonds, blev denne Afgift ved kgl. Resol. 3. Septb. 1852 og Bevilling paa Finansloven f. 1853—54, jfr. de trykte Anm. til Finanslovforslaget S. 41 ad 10, fra 1. Apr. 1853 nedsat til $\frac{1}{32}$ af de paagjældende Midlers Rente og Udbytte, medens dog nærmere Bestemmelse blev forbeholdt, om denne Nedsættelse ogsaa skulde finde Anvendelse paa J. L. Smiths Legat. Denne Bestemmelse blev senere taget ved kgl. Resol. 1. Decbr. 1852, hvorefter Afgiften indtil videre skulde erlægges med $\frac{1}{16}$ af Legatets aarlige Nettoindtægt, altsaa med det dobbelte mod de øvrige Legater. Aarsagen hertil var den, at Legatet ikke var indbetalt kontant, men for en væsentlig Del i en Mængde smaa, til Dels usikre Panteobligationer, hvorpaa der — hvad der er usædvanligt for Legataktiverne — gjordes Afdrag i hver Termin, men i Særdeleshed, fordi Legatet den Gang ejede noget Jordegods, 10 Fæstegaarde og 10 Fæstehuse, hvilket ikke var Tilfældet med noget andet Legat, og altsaa medførte et ved de øvrige Legater ukjendt Arbejde ved Bestyrelsen, hvorhos der, navnlig fordi største Delen af Fæsteafgifterne betaltes efter Kapitelstaxten, maatte anlægges en særegen Hovedbog med tilhørende Kassebøger, hvilket besværliggjorde Forretningerne mere, end naar Legatets Regnskabsvæsen kunde inddrages i den almindelige Legathovedbog.

Efter at bemeldte Kapitalafdrag, bortset fra et senere Udlaan til Valkendorfs Kollegium, vare ophørte ved Pantegjældens Nedbringelse til de fastsatte Beløb, og efter at Godset efterhaanden var bortsolgt til Selvejendom, mod at der for en Del af Kjøbesummen var udstedt behørig Panteobligationer, og der saaledes ikke længer var noget til Hinder for, at de særlige Regnskabsbøger kunde bortfalde, androg Legatets Eforus, Prof. Holm, paa, at den omhandlede Afgift, der for Finansaaret 1879—80 havde udgjort 1,371 Kr. 20 Ø., fra 1. Apr. 1881 maatte nedsættes fra $\frac{1}{16}$ til $\frac{1}{32}$ af Nettoindtægten.

Efter Konsistoriums Opfordring udtalte Kvæstor sig herom i Skrivelse af 7. Juni 1880. J. L. Smiths Legats Overskud var, udtalte han, som Følge af, at Stipendieportionerne ikke i mange Aar vare forøgede. . . . . 1958 Kr. 01 Ø.

Hadde Afgiften kun været den halve, vilde dette Overskud være blevet større. . . . . 685 — 60 —

saa at det vilde have udgjort. . . . . 2643 Kr. 61 Ø.

Heraf skulde fundatmæssig oplægges mindst. . . . . 800 — 0 —

og der vilde altsaa, naar Afgiften kun var $\frac{1}{32}$, nu aarlig være til Raadighed indtil . . . . . 1843 Kr. 61 Ø.

til yderligere Opfyldelse af Legatets Formaal, der ikke alene bidrager til at fremme Universitetets Øjemed, men ogsaa Kommunitetets Virksomhed. Saa vel med Hensyn hertil som i Betragtning af, at der næppe kan være Tvivl om, at det Smithske Legat ikke vilde være blevet paalagt et højere Administrationsgebyr end de andre herunder hørende Legater, saafremt der ikke dermed havde været forbundet de foran nævnte særlige, nu bortfaldne Byrder, kunde der formentlig være Grund til at støtte Andragendet. Vel var det sædvanlige Arbejde med Bestyrelsen af Kapitalformuen og Regnskabsførelsen betydelig forøget, siden Afgiften blev fastsat — Panteobligationerne, som i 1853—54 udgjorde 42, udgjorde i 1879—80 64 — ; men dette kunde selvfølgelig ikke bevirke, at den højere Afgift af denne Grund burde bibeholdes, idet nemlig den aarlige Afgift til Universitetet var steget i samme Forhold som Kapitalen var forøget, dels ved Godsets Salg og dels ved de aarlige Overskud. Afgiften, som for 1853—54 kun udgjorde 972 Kr. 66 Ø., var saaledes efterhaanden voxet, indtil den for 1879—80 udgjorde de foran nævnte 1,371 Kr. 20 Ø., eller c. 400 Kr. mere, end da Legatet blev stiftet.

I ethvert Tilfælde burde Legatet fra 1. Jan. 1881 formentlig inddrages i den almindelige Legathovedbog, i hvilken Legatet da vilde være at opføre paa en særlig Konto, som til enhver Tid maatte give en klar og tydelig Oversigt, og end videre saaledes, at Legatet fremdeles beholdt særligt Udlæg i alle dets egne Aktiver, saa vel de, som det allerede ejede, som de, det senere maatte erhverve. I Legaternes fælles Obligationsmasse blev da kun i Terminerne at give Udlæg for saadanne mindre Kapitaler, som paa Grund af deres ubetydelige Størrelse ikke kunde udlaanes særlig mod Panteret i faste Ejendomme, saaledes som det allerede nu skete med nogle andre Legater og Fonds, der ligeledes ejede særskilte Aktiver. Herved vilde Legatet opnaa den Fordel, at der ved Regnskabsafslutningen kun vilde blive en ganske ubetydelig kontant Beholdning; vare de paa denne Maade efterhaanden frugtbargjorte Summer opvoxede til en saadan Kapital, at det fandtes hensigtsmæssigt atter at uddrage den til Anbringelse ved et større direkte Udlaan fra Legatet, vilde intet være til Hinder derfor. Ved Indlemmelsen under det almindelige Legatvæsen vilde derhos Regnskabsførerne i Kvæsturen opnaa den lille Lettelse, som fulgte af, at der ikke skulde holdes særskilte Bøger for det enkelte Legat.

Naar Kvæstor havde foreslaaet Sammendragningen fra 1. Jan. 1881, uagtet Afgiftens Nedsættelse først kunde finde Sted fra 1. Apr. 1881, hvilket kun havde formel Betydning, eftersom der ingen Afgift faldt paa Januar Fjerdingsaar 1881, saa var Grunden hertil den, at Regnskabet for Smiths Legat hidtil havde fulgt

Finansaaret, fordi de tidligere Fæsteafgifter i Korn, som først forfaldt, naar Kapitelstaxten i næste Februar var sat, bleve førte til Indtægt i samme Finansaar (f. Ex. Afgiften f. 1853 i Regnskabsaaret 1853—54), medens Regnskabsaaret for alle de øvrige Legater var Kalenderaaret, en naturlig Følge af, at alle Indtægter og Udgifter faldt i dette, hvilket efter Godsets Salg ogsaa nu var Tilfældet med Smiths Legat. Regnskabsaaret for dette maatte derfor ogsaa være det borgerlige Aar, hvorved Ensartethed blev opnaaet, og denne Forandring kunde netop iværksættes fra 1. Jan. 1881, da den almindelige Legathovedbog, der altid havde været indrettet til at optage 6 Aars Regnskaber, var fuldkrevet med Udløbet af Aaret 1880, og en ny i Begyndelsen af 1881 skulde anlægges for Aarene 1881—86, hvilken maatte være ikke lidet større end nu, naar den tillige skulde optage Smiths Legat. Skete Forandringen ikke nu, maatte den i alt Fald udsættes indtil 1. Jan. 1887. Den foreslaaede forandrede Regnskabsperiode vilde vel medføre, at der første Gang kun blev at aflægge Regnskab for de 3 Fjerdingaar fra 1. Apr. 1880—31. Decbr. 1880; men dette vilde aldeles ingen Forandring bevirke i Legatets økonomiske Stilling, da samtlige Indtægter og Udgifter netop forfaldt i disse 3 Fjerdingaar, medens hvert Aars Januar Fjerdingaar nu, efter at Godset var solgt, hverken havde Indtægt eller Udgift.

Han henstillede sluttelig, at der søgtes Samtykke af Ministeriet til, at den Universitetet tilkommende Afgift for Bestyrelsen af J. L. Smiths Legats Midler, som ved kgl. Resol. 1 Decbr. 1852 indtil videre var fastsat til $\frac{1}{16}$ af Legatets aarlige Nettoindtægt, paa Finanslovsforslaget f. 1881—82 under Universitetets 8. Indtægtspost fra 1. Apr. 1881 maatte nedsættes til det Beløb, der svarede for Bestyrelsen af saa godt som alle øvrige, med Universitetet forbundne Legater og Fonds, nemlig $\frac{1}{32}$ af Legatets aarlige Renter og Udbytte. Derhos indstillede han, at det nævnte Legat fra 1. Jan. 1881 paa en særlig Konto inddrogtes i den almindelige Legathovedbog, dog saaledes, at det fremdeles beholdt Udlæg i sine egne Aktiver, og at Regnskabsaaret fra samme Tid, ligesom for de øvrige Legater, blev Kalenderaaret i Stedet for, som hidtil, Finansaaret, hvoraf fulgte, at der for Aaret 1880 kun blev at aflægge Regnskab for de 3 Fjerdingaar fra 1. Apr.—31. Decbr. 1880.

Den sidste Indstilling bifaldt Konsistorium under 11. Juni. Om det første Punkt gjorde det under s. D. Indstilling til Ministeriet, der under 21. s. M. tilskrev Konsistorium, at det fandt, at der var Anledning til at tage Forslaget til Følge, og at det derfor havde anmodet Kvæstor om ved Affattelsen af Universitetets Budgetforslag for 1881—82 at iagttage det fornødne med Hensyn til den heraf resulterende Nedgang i Universitetets Indtægtspost 8. Ved Tillægsbevillingsloven for 1881—82 vedtoges Forslaget.

2. Om Universitetets Almanakprivilegium.

a. Om Privilegiets Bortforpagtning og Forhøjelse af Almanakpriserne.

I Febr. 1879 androg fhv. Kunst-, Musik- og Forlagshandler E. Wagner om, at Universitetets Almanakprivilegium maatte blive overdraget ham i Forpagtning for et Tidsrum af 5 Aar, mod en aarlig Afgift, der var 5,000 Kr. større end den Indtægt, Universitetet havde haft af sit Privilegium i det sidste Aar, samt med Ret for ham til efter nævnte Tidsrum at kunne forny Kontrakten for andre 5 Aar mod da at betale en Forøgelse af Afgiften med 2,000 Kr. aarlig.

Saafrømt disse Tidsrum ikke fandtes passende, var han villig til eventuelt at indgaa paa en Forpagtning maaske baade for et noget længere og et noget kortere Tidsrum. Over dette Andragende udtalte Komiteen for Almanakens Udgivelse og Forhandling sig udførlig i en Erklæring af 14. Jan. 1880.

Almanakkomiteen mindede om, at det Universitetet ved D. L. 2—21—5 og adskillige senere Reskripter tillagte Privilegium til at lade alle Slags Almanaker trykke og forhandle her i Riget, tidligere havde været bortforpagtet, senest til afd. Direktør J. H. Schultz indtil Udgangen af Aaret 1842, for en aarlig Afgift af 7,400 Kr. foruden 400 Kr. for Beregningen. Aaret før denne Kontrakts Udløb blev der nedsat en Komite, bestaaende af Proff. Ørsted, Schouw, Olufsen, Algreen-Ussing og Kvæstor Bang for at tage under Overvejelse, hvorvidt og hvorledes Forpagtningen maatte være at forny, særlig med Hensyn til, at Universitetet var ganske uvidende om Oplagets Størrelse, og saaledes ikke kunde faa nogen Vished om den virkelige Værdi af Kontraktens Gjenstand, hvilken Forpagteren naturligvis ikke vilde opgive, da han ønskede Kontrakten fornyet. Denne Komite kom til det Resultat, at Universitetet selv burde overtage Forlaget, i det mindste til en Prøve, væsentligst fordi man derved vilde erholde paalidelig Oplysning om Oplagets Størrelse, og dermed Vished om, hvad Privilegiet kunde indbringe, men ogsaa hvad der blev lagt særlig Vægt paa, fordi Universitetet da vilde have det i sin Magt at tilstaa saadanne Undtagelser fra Privilegiet, som det fandt kunde fremme nyttige, populære æstetiske eller andre Almanaker, uden væsentlig Afgang i dets Indtægter, medens en Forpagter selvfølgelig vilde modsætte sig ethvert saadant Foretagende, eller kun indrømme det under meget bebyrdende Vilkaar. Derhos vilde man, saafremt det maatte anses ønskeligt, kunne udvide Almanakens Størrelse, uden Forhøjelse i Prisen, og ved at give Forhandlerne en tilstrækkelig Rabat bevirke, at Almanakens Pris blev lige over hele Landet, hvad den skulde have været, men i Virkeligheden ikke var, navnlig som Følge af, at der ordentligvis ikke var givet Rabat. Efter at Universitets Direktionen, som tiltraadte Forslaget, havde nedlagt Forestilling, blev det ved kgl. Resol. 22. Okt. 1841 bestemt, at Universitetet selv skulde overtage Forlaget for Aarene 1843 og 1844.

Erfaringen viste snart det hensigtsmæssige i den trufne Foranstaltning; thi Nettoindtægten af Almanaken for 1843 viste sig allerede at være 13,607 Kr. 10 Ø., altsaa henimod det dobbelte mod den tidligere Forpagtnings Afgift, for 1844 lidt mindre. Det blev derfor ved kgl. Resol. 12. Apr. 1844 bifaldet, at Universitetet fremdeles for de 3 Aar 1845, 1846 og 1847 selv skulde overtage Forlaget, hvorhos der gaves Bemyndigelse til at udvide den saakaldte lille Almanak fra $1\frac{1}{2}$ til 2 Ark, saafremt det maatte anses ønskeligt, hvilken Udvidelse senere er foretaget. Renindtægten var af Almanaken for 1845 13,327 Kr. 75 Ø. og vedblev derefter at stige, for 1846 til 13,773 Kr. 75 Ø. og for 1847 til 14,354 Kr. 39 Ø. Almanakkomiteen bemærkede da med Hensyn til den Bestemmelse, der skulde tages om den fremtidige Anvendelse af Privilegiet, at det vel ikke kunde anses nødvendigt, at Universitetet endnu i nogen Tid selv beholdt Forlaget for at faa Vished om Afsætningens Omfang; men uagtet der den Gang var budt en Forpagtnings Afgift, omtrent svarende til den da værende Indtægt, forment Komiteen dog, at det vilde være i Universitetets Interesse indtil videre at udgive Almanaken paa samme Maade som hidtil, ikke alene fordi Indtægten maatte

antages at forøges i samme Forhold som Folkemængde og Velstand tiltog, men ogsaa fordi det var at befrygte, at en Bortforpagtning vilde give Anledning til Misfornøjelse, naar de, som ønskede at benytte Almanaken i Folkekalendere eller andre populære Skrifter, derom først skulde affinde sig med Forpagteren. Derefter fastsattes ved kgl. Resol. af 22. Marts 1847, at Universitetet end videre i de 3 Aar 1848, 1849 og 1850 for egen Regning skulde forlægge Almanaken.

Afsætningen var stadig stigende. Saaledes var Renindtægten for 1848 14,881 Kr. 47 Ø., for 1849 15,456 Kr. 56 Ø. og for 1850 15,843 Kr. 41 Ø. Det blev derfor, af samme Grunde, som foran ere anførte, ved kgl. Resol. af 13. Decbr. 1849 tilladt, at Universitetet fremdeles indtil videre selv maatte beholde Forlaget af Almanaken, saaledes at den i de sidst forløbne 8 Aar hermed fulgte Fremgangsmaade blev at iagttage, og i Overensstemmelse hermed vare de sædvanlige Almanaker og Kalendere udkomne paa Universitetets eget Forlag. *)

Til Oplysning om, hvor mange Exemplarer der vare solgte saa vel af disse som af de forskjellige, af private udgivne Almanaker og Kalendere for de 10 Aar 1869—78, fremsendte Komiteen en Oversigt, der viste Universitetets samlede Nettoindtægt af Almanakprivilegiet for de sidste 10 Finansaar 1869-70—1878-79, jfr. neden for Bil. A. Naar der paa denne Oversigt var optaget de solgte Exemplarer for de 10 Kalenderaar 1869—1878, og ikke det sidste Kalenderaar 1879, var dette en Følge af, at det endnu ikke kunde vides, hvor mange Expl. for sidst nævnte Aar der vilde blive remitterede som uafsatte. Spurgtes der derimod om Nettoindtægten for de sidste 10 Finansaar, kunde der ikke begyndes med 1868—69, men først med 1869—70 og sluttes med 1878—79, i hvilken Henseende maatte erindres, at Indtægter og Udgifter, vedkommende hvert Aars Almanaker, allerede faldt i det foregaaende Finansaar. Saaledes vare f. Ex. Indtægter og Udgifter, vedkommende Almanaken for 1879, optagne i Regnskabet for Finansaaret 1878—79. Da imidlertid Forhandlerne saa vel af Universitetets som af de af private udgivne Almanaker havde Ret til at tilbagesende de uafsatte Exemplarer indtil det paafølgende Aars 1. Febr. og erholde de for disse erlagte Beløb tilbagebetalte, medførte dette, at der for hvert Finansaar end videre kom Udgifter i Anledning af de saaledes tilbage sendte Exemplarer for det foregaaende Kalenderaar, ligesom der omvendt kunde komme Indtægter i det nye Finansaar, vedkommende Almanaken for det forløbne Kalenderaar, naar der solgtes Exemplarer af denne, efter at Regnskabsopgjørelsen for det forløbne Finansaar havde fundet Sted, hvilket navnlig havde været Tilfældet i 1878—79. Heraf fulgte, at der aldrig kunde blive nøjagtig Overensstemmelse mellem Nettoindtægten for et Kalenderaar og Finansaaret, men at der altid maatte blive større eller mindre Afvigelser, der dog selvfølgelig ingen Betydning fik for Kassen. Da det imidlertid kunde have nogen Interesse at se Størrelsen af disse Afvigelser, var der i Slutningen af Oversigten som en Anmærkning opført en Fortegnelse over, hvad Almanaken for de 10 Kalenderaar 1869—78 havde givet i Nettoindtægt, tillige med en Forklaring over, hvori Forskjellen paa den samlede Nettoindtægt for Finansaarene 1868—69 til 1877—78 og den samlede Nettoindtægt for Kalenderaarene 1869—78 bestod. For øvrigt henviste Komiteen med Hensyn til Salgsprisen for

*) Jfr. hermed Lindes Medd. 1849—56, S. 907 ff.

Universitetets forskjellige Almanaker og Afgiften for de med dets Tilladelse udgivne Almanaker og Kalendere, saaledes som den efter Montforandringen var bestemt, til Aarb. f. 1873—75 S. 365—70. Universitetet fik $\frac{3}{4}$ af den fastsatte Salgspris og Afgift, Resten indrømmedes som Rabat (20 % til Mellemandlerne eller de private Udgivere, 5 % til Hovedforhandleren).

Førend Komiteen gik over til at vise Universitetets Nettoindtægt af Almanakprivilegiet i de 10 sidste Finansaar, hvilken Indtægt utvivlsomt her burde lægges til Grund, da det var denne, og ikke Indtægten for Kalenderaarene, der var og nødvendig maatte optages i Regnskabs Oversigterne, gav den efterfølgende Fremstilling af Antallet af de solgte Exemplarer af de forskjellige Almanaker og Kalendere for de 10 Aar 1869—78:

Aar	1869	1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878
Antallet af solgte Exemplarer af de forskjellige Almanaker og Kalendere	11,101	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111
Nettoindtægt af Almanakprivilegiet	11,101	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111
Indtægt af Kalenderaarene	11,101	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111	10,111
Total Indtægt	22,202	20,222	20,222	20,222	20,222	20,222	20,222	20,222	20,222	20,222

Almanakerne for...	1869.	1870.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.
I. De paa Universitetets eget Forlag udkomne Almanaker og Kalendere.....	147,012	143,571	155,804	164,490	166,245	165,593	158,481	158,692	161,052	161,114
II. De af private udgivne Almanaker og Kalendere:										
a. De største, navnlig Flinchs, Wisbechs og Roms Almanaker, indeholdende Universitetets fuldstændige Almanak med Markeder m. v. à 12½ Ø., hvori dog fragik Rabaten	159,083	165,904	163,400	166,125	168,950	188,630	213,040	221,813	221,637	218,468
b. Mindre Kalendere, svarende til Universitetets lille Kontorkalender eller den saakaldte Huskalender à 8 Ø. ÷ Rabaten	10,603	12,491	12,738	17,568	15,241	19,737	14,104	13,456	17,000	25,484
c. Smaa Kalendere, Adressekort og Dagfortegnelser med Angivelse af Helligdagene à 4 Ø. ÷ Rabaten	20,676	20,829	25,111	27,291	22,155	30,802	27,288	29,074	27,469	30,674
I alt solgte...	337,374	342,795	357,053	375,474	372,591	404,762	412,913	423,035	427,158	435,740
Deraf afgiftsfrie af de under II. a. anførte, af Flinch, Wisbech og Rom udgivne Almanaker, naar Salget af hvert Slags overstiger 25,000 Expl., i Følge Ministeriets Skrivelse af 17. Maj 1856 (jfr. 17. Juni 1878), 14. Oktbr. 1868 og 4. Maj 1877*)	15,000	27,000	26,000	27,000	27,000	31,000	32,000	31,000	28,000	34,000
I alt betalte...	322,374	315,795	331,053	348,474	345,591	373,762	380,913	392,035	399,158	401,740

*) Univ. Aarb. f. 1877—78, S 509 og f. 1876—77, S. 226.

Det fremgik heraf, hvilket overordentligt Opsving de af private udgivne Almanaker og Kalendere havde taget, saa at de nu endog afgave Hovedindtægten af Privilegiet. Med Hensyn hertil maatte det erindres, hvad foran var bemærket, at en af Hovedgrundene til, at dette i sin Tid ikke atter blev bortforpagtet, var den, at det naturligvis ikke kunde antages, at en Forpagter vilde vise samme Liberalitet som Universitetet mod dem, der ønskede at optage Almanaken i Bøger, de agtede at udgive, eller at lade Kalendere udkomme i anden Form end Universitetets, men at det tværtimod var at befrygte, at han for Tilladelsen hertil vilde stille saadanne Fordringer, at det vilde bevirke Misfornøjelse, hvorved det Universitetet meddelte Privilegium vilde blive lagt for Had. Naar man nu betænkte, at de private Kalendere endnu i Aaret 1849 —, da det sidst blev bestemt, at Privilegiet indtil videre ikke skulde bortforpagtes —, kun bestode af Flinchs Almanak og et Par andre Kalendere, medens der for Aaret 1878 fra 30 Udgivere var udkommet 39 forskjellige Slags, hvoraf var solgt det meget betydelige Antal af 274,626 Expl., hvor meget større maatte da ikke denne Frygt være nu! Illustrerede Almanaker med Texter vare nemlig efterhaanden blevne en saa yndet Folkelæsning her i Landet, at disse Bøger vare blevne en hel Literatur for sig, og det af et saadant Omfang, som forholdsvis maaske intet andet Sted. Skulde disse nu af en eller anden Grund ophøre, eller skulde det maaske endog være en Forpagters Hensigt ved opskruede Afgifter at umuliggjøre dem, for udelukkende selv at besørge Udgivelsen, og dette Foretagende skulde mislykkes, vilde ikke alene Forpagteren lide et saadant Tab, at han umulig kunde svare en Afgift af den Storrelse, hvormed her var Tale, men Tabet vilde i ethvert Fald ved Forpagtingens Ophør og for, hvis Forpagtnings Afgiften ikke var til at erholde, ogsaa ramme Universitetet, og det meget føleligt; thi ligesom Erfaringen havde vist, at disse Almanaker ingenlunde havde bevirket en tilsvarende Afgang i de paa Universitetets Forlag udkomne, lige saa sikkert var det, at naar de af private udgivne Almanaker bleve inddragne, vilde den forøgede Afsætning, som maatte ventes af Universitetets egne, ikke blot tilnærmelsesvis erstatte den tabte Afgift.

Allerede disse Hensyn indeholdt formentlig tilstrækkelig Anledning til bestemt at fraraade Privilegiets Bortforpagtning, i alt Fald saa længe der var flere private Konkurrenter, som ad denne Vej søgte at skaffe sig Erhverv, og saa længe Befolkningen viste, at den satte Pris paa de udkomne Arbejder. Noget anderledes vilde Forholdet stille sig, hvis en Forpagter vilde forpligte sig til at tillade private at udgive Almanaker og Kalendere aldeles mod samme Afgift, som nu svaredes, og for øvrigt ganske efter samme Regler som Universitetet, derunder ogsaa at give den særlige Rabat, som ved de foran nævnte ministerielle Skrivelser indtil videre var tilstaaet Udgiverne af de 3 største illustrerede Almanaker, og naar der derhos i Forpagterens Personlighed havdes Garanti for, at han nøjagtig vilde opfylde disse Forpligtelser; thi i modsat Fald vilde der fremkomme en saadan Misfornøjelse og Forvirring, at Følgerne ikke lode sig forudse. Det var imidlertid ikke sandsynligt, at en fuldkommen vederhæftig Mand under disse Betingelser vilde gaa ind paa den omhandlede Kontrakt, og at det i alt Fald ikke var Hr. Wagners Hensigt, fremgik af hans Andragende, der tydede paa, at det vilde være hans Agt at blive Eneudgiver for Fremtiden.

Komiteen gav derefter følgende Oplysninger om Universitetets Nettoindtægt for hvert af de 10 sidste Finansaar (delt i 2 Femaar, fordi Forpagtningen søgtes for 5 Aar) og om hvorledes Nettoindtægten antoges at ville stille sig i de paafølgende 5 Finansaar:

Nettoindtægten var for 1869—70	23,424 Kr.	97 Ø.	
1870—71	25,290	—	72 —
1871—72	25,715	—	04 —
1872—73	24,904	—	08 —
1873—74	26,943	—	04 —
<hr/>			
1869—74	126,277 Kr.	85 Ø.	$\frac{1}{5}$ heraf 25,255 Kr. 57 Ø.
<hr/>			
1874—75	28,930 Kr.	41 Ø.	
1875—76	28,594	—	69 —
1876—77	29,453	—	29 —
1877—78	28,234	—	16 —
1878—79	29,330	—	19 —
<hr/>			
1874—79	144,542 Kr.	74 Ø.	$\frac{1}{5}$ heraf 28,908 — 55 —
	altsaa mere . . .		3,652 Kr. 98 Ø.
	eller aarlig Stigning . . .		730 Kr. 60 Ø.

Antoges det, at en lignende Stigning fremdeles vilde vedblive, blev Gjennemsnits Indtægten for de næste 5 Finansaar 1879—80 til 1883—84 32,561 Kr. 55 Ø.

Toges dette Beløb 5 Gange, udkom den samlede Indtægt for bemeldte 5 Finansaar . . . . . 162,807 Kr. 75 Ø.

Hr. Wagner bød Nettoindtægten for det sidste Aar (for Finansaaret 1878—79 29,330 Kr, 19 Ø.); men under denne Sum var, som foran bemærket, indbefattet Beløbet for en Del Almanaker for Aaret 1878, ligesom der paa den anden Side, som sædvanlig vilde fragaa Betaalingen for, hvad der indtil Februar 1880 remitteredes af Almanaken for 1879. Denne Sum var altsaa for høj til at lægges til Grund, hvorimod der kun burde regnes Gjennemsnits Beløbet for de 5 Aar 1874—75 til 1878—79 28,908 Kr. 55 Ø. $\times 5 =$ 144,542 Kr. 75 Ø.

med Tillæg af den tilbudte Forhøjelse

5,000 Kr. aarlig eller for 5 Aar	25,000	—	»	—
	<hr/>			
	169,542	—	75	—

Der blev altsaa budt mere for de næste 5 Finansaar, end

Universitetet kunde vente ved selv at beholde Privilegiet, i alt	6,735 Kr.	»	Ø.
--	-----------	---	----

eller for hvert Aar gennemsnitlig mere . . . . . 1,347 Kr. » Ø.

Det turde dog efter de seneste Aars Erfaring være meget tvivlsomt, om en aarlig Stigning af 730 Kr. 60 Ø. fremdeles turde paaregnes. Naar nemlig Befolkningens Tilvæxt regnedes til c. $1\frac{1}{2}$ pCt. aarlig, kunde kun c. 406 Kr. 23 Ø.

betragtes som temmelig sikker. Af Resten 324 Kr. 37 Ø. medtoges derfor her kun $\frac{1}{3}$, hvorefter der altsaa formentlig kun turde gjøres Regning paa en aarlig Tilvæxt af 406 Kr. 23 Ø + 108 Kr. 12 Ø. = 514 Kr. 35 Ø. Benyttedes dette Tal, stillede Opgjørelsen sig saaledes:

Gjennemsnitts Indtægten for Finansaarene 1879—80 til 1883—84 vilde herefter blive 31,480 Kr. 30 Ø., nemlig	28,908 Kr. 55 Ø.
med Tillæg af 514 Kr. 35 Ø. $\times$ 5	2,571 — 75 —
	<hr/>
	31,480 Kr. 30 Ø.

hvilket vilde give en samlet Indtægt for disse 5 Finansaar af Forpagterens Bud blev uforandret	157,401 Kr. 50 Ø.	169,542 — 75 —
--	-------------------	----------------

altsaa mere for de 5 Finansaar	12,141 Kr. 25 Ø.
eller for hvert Aar gjennemsnitlig mere	2,428 Kr. 25 Ø.

hvorefter den aarlige Forpagtnings Afgift i begge Tilfælde vilde være 33,908 Kr. 55 Ø., der vel maatte afrundes til 33,900 Kr.

Der blev altsaa budt for de næste 5 Aar en noget højere Afgift, som endog strax vilde tage sin Begyndelse, end den Indtægt, som Universitetet ved selv at benytte sit Privilegium i samme Tidsrum sandsynligvis vilde kunne opnaa. Dette var let forklarligt allerede af den Grund, at naar Forpagtningen blev overdraget en dygtig og nøjagtig Boghandler, vilde denne selv kunne have de 5 pCt., som nu afgaves til Universitetets Hovedforhandler, hvilken Indtægt for det sidst afsluttede Kalenderaar 1878 havde udgjort 2,513 Kr. 45 Ø., ligesom en Forpagter rimeligvis vilde spare nogle andre, særlig med Kontrollen forbundne Udgifter. Det var derfor ikke umuligt, at en endnu højere Forpagtnings Afgift kunde opnaas, enten ved Avktion eller ved at indbyde flere af Stadens største og solide Boghandlere til en Konkurrence, hvilken sidste Fremgangsmaade maaske vilde være den hensigtsmæssigste af den Grund, at fuld Sikkerhed vel var den væsentligste Betingelse, men at der, for at Universitetets Tarv ogsaa i andre Henseender saa vidt muligt kunde betrygges, tillige burde komme andre Egenskaber hos Forpagteren i Betragtning. En lignende Konkurrence fandt ogsaa Sted i Norge. Komiteen formeente derfor, at naar Almanakprivilegiet før eller senere atter skulde søges bortforpagtet, uanset de store Betænkeligheder, der lige over for de mange private Forlæggere i alt Fald for Tiden, dermed vare forbundne, burde der ikke reflekteres paa et af en enkelt Mand underhaanden gjort Bud, ligesom der selvfølgelig vilde være mange andre Hensyn at tage, og da først og fremmest for at sikre Stiftelsen den betingede Forpagtnings Afgift.

Andragerens nu værende økonomiske Stilling var Komiteen ganske ubekjendt; men ved Slutningen af hans Opbudsbo i Foraaret 1878 var Status meget mislig. Naar han desuagtet nu tilbød at indbetale en Kapital af mellem 10,000 Kr. og 25,000 Kr., mod at deri efterhaanden afkortedes noget af den aarlige Afgift, da var denne Sikkerhedsstillelse ganske uantagelig, thi den vilde jo paa denne Maade hvert Aar blive formindsket. En Sum af 25,000 Kr., enten kontant eller i gode og anordningsmæssige Effekter, var efter Størrelsen af Forpagtnings Afgiften —, som fjerdingaarsvis maatte indbetales med visse nærmere bestemte Beløb —, formentlig det laveste Depositum, som til enhver Tid burde være til-

stede, saa længe Kontrakten vedvarede, og som efter Omstændighederne mulig endog burde forlanges suppleret ved en paalidelig Selvskyldnerkavtion for Kontraktens Opfyldelse i det hele. At den nu værende Hovedforhandler, Justitsraad Hegels Depositum, der bestod af 18,000 Kr. i 4 pCt. kgl. garanterede sjællandske Jærnbane Prioritets Obligationer, ikke var forlangt forhøjet, uagtet Oppebørlerne nu vare langt større, end da Kavtionen blev fastsat, var ikke alene en Følge af hans personlige Vederhæftighed, men ogsaa af den udmærkede Orden og Nøjagtighed, hvormed Forhandlingen foregik, saa at den ikke kunde være i bedre Hænder.

Da Universitetet ogsaa efter en Bortforpagtning maatte lade dets avtentske Almanaker og Kalendere beregne og redigere, fulgte det af sig selv, at Forpagteren uden for den aarlige Afgift maatte betale de hertil hørende, hidtil af Bruttoindtægten afholdte Beløb, nemlig:

for Redaktionen af den danske Almanak	400 Kr.	
- — - Skriv- og Rejsekalenderen	200 —	
- — - den islandske Almanak	200 —	
		800 Kr.
- Oversættelsen af den islandske Almanak	100 —	
til en Postembedsmand for Meddelelser til Skriv- og Rejsekalenderen..	80 —	
for Revisionen af Fyrlisten til samme Kalender	10 —	
		990 Kr.

End videre var det en Selyfølge, at der med Hensyn til disse paa Universitetets eget Forlag udkommende Almanaker og Kalendere tillige maatte tages andre Bestemmelser, saasom om Papirets Beskaffenhed, Trykningen, Almanakernes Størrelse, om Bibeholdelsen af de nu værende Priser, at den Rabat, som hidtil var givet Mellemandlerne, fremdeles skulde vedblive o. a. desl. Til Oplysning fremsendte Komiteen en Afskrift af den norske Kontrakt, jfr. neden for Bil. B.

Andrageren havde tilbudt efter Udløbet af de 5 Aar at forhøje Afgiften med 2,000 Kr. aarlig. Det vilde imidlertid, naar Universitetet ikke længere selv benyttede sit Privilegium, være næsten lige saa umuligt som, da det i sin Tid var overdraget Schultz, at vide, hvad det virkelig kunde indbringe, en Omstændighed, der ogsaa syntes at tale mod Bortforpagtning, saa længe man havde al Grund til at være tilfreds med Udbyttet.

I Anledning af, at Andrageren havde anført, at Tanken til hans Forslag var opstaaet ved at se, at Privilegierne i Norge og Sverige vare bortforpagtede, og at disse derved, naar Hensyn toges til det sandsynlige Salg af Almanaker, vistnok bragte en forholdsvis større Indtægt end Kjøbenhavns Universitets, bemærkede Komiteen, at Afsætningen i disse Lande kun kjendtes af Forpagterne, og at det derfor ikke var muligt for andre at have en begrundet Mening om Forholdet mellem Privilegiernes virkelige Værdi og den Forpagtnings Afgift, der svaredes. Hovedgrunden til at nære Betænkelighed mod Bortforpagtning var ikke tilstede i hine Lande, hvor der, saa vidt vidstes, kun udkom et i Forhold til Danmark ganske ringe Antal Almanaker paa privates Forlag, hvad enten dette nu hidrørte fra, at en saadan Folkelæsning ikke der havde fundet Indgang, eller fra, at den

Bilag A.

Ove

over de af Almanakprivilegiet i Finansaarene 1868—69 til 1878—
Kalenderaarene 1869—78

		For Finan				
		1868—69.	1869—70.	1870—71.	1871—72	
Nettoindtægt Kr. Ø.		23,134. 54	23,424. 97	25,290. 72	25,715. 04	
Almanaken for Aarene		1869.	1870.	1871.	1872.	
Den danske Almanak	{ stemplet remitt.	134,089 5,362	152,859 28,124	145,571 8,819	155,995 11,059	
— store Kontorkalender	{ stemplet remitt.	414 231	420 243	400 261	400 273	
— islandske Almanak	{ stemplet remitt.	6,473 2,268	5,000 304	5,250 7	5,750 240	
— lille Kontorkalender	{ stemplet remitt.	13,686 1,423	13,500 1,185	13,500 1,460	13,500 1,255	
Skriv- og Rejsekalenderen	{ stemplet remitt.	2,000 467	2,000 470	2,000 477	2,000 436	
Daglig Lommebog	{ stemplet remitt.	148 47	150 32	148 41	147 39	
Tilsammen solgt		147,012	143,571	155,804	164,111	
De største Almanaker og Kalendere à 12 1/2 Ø.	Flinchs Almanak	{ stemplet ikke afh.	100,000 9,400	90,000 3,096	92,000 11,600	86,000 6,200
	Wisbechs —	{ stemplet ikke afh.	87,700 19,217	84,620 5,620	83,000 .	86,825 500
	Rom, Folkets Almanak	{ stemplet remitt.	90,600	86,904	80,400	79,000
	Rées store og lille nord. Alm.	{ stemplet remitt.				
	N. Hansens Familie-Alm.	{ stemplet remitt.				
	Ferslews Kalender	{ stemplet remitt.				
	I alt solgte Exemplarer *)		159,083	165,904	163,400	166,111
*) Deraf:						
mod Afgift		144,083	138,904	137,400	139,111	
afgiftsfrie		15,000	27,000	26,000	27,000	
		159,083	165,904	163,400	166,111	

t

ndkomne Nettoindtægter samt over hvor mange Almanaker der for
ede, remitterede eller solgte.

e n e						
— 73.	1873—74.	1874—75.	1875—76.	1876—77.	1877—78.	1878-79.
4. 08	26,943. 04	28,930. 41	28,594. 69	29,453. 29	28,234. 16	29,330. 19
73.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.
145,124	150,700 6,548 144,152	144,678 8,826 135,852	138,500 2,929 135,571	148,500 9,080 139,420	142,430 2,973 139,457	Kan endnu
129	400 239 161	397 240 157	400 278 122	400 292 108	200 92 108	ikke opgives.
6,852	7,250 514 6,736	8,800 785 8,015	8,750 576 8,174	9,400 2,412 6,988	9,550 2,561 6,989	
12,452	13,500 647 12,853	13,500 492 13,008	14,000 589 13,411	14,000 778 13,222	14,000 686 13,314	
1,575	2,000 405 1,595	2,000 551 1,449	2,000 586 1,414	1,800 486 1,314	1,800 554 1,246	
113	147 51 96	ophørt.				
166,245	165,593	158,481	158,692	161,052	161,114	
80,300	90,100 98,710 180 90,100	105,100 11,000 94,100 104,780 280 104,500	96,100 12,000 84,100 103,900 1,792 102,103	85,000 18,900 66,100 107,800 1,850 105,950	74,700 18,100 56,600 103,027 2,627 100,400	
88,650	98,530	104,500	102,103	105,950	100,400	
		15,014 1,010 11,004	29,990 3,900 26,090	45,000 11,075 33,925	63,200 ej afh. 7,397 55,803	
			10,000 551 9,449	25,496 11,960 13,536	10,695 5,030 5,665	
				2,500 374 2,126		
		861 425 436	304 238 66			
168,950	188,630	213,040	221,813	221,637	218,468	
141,950	157,630	181,040	190,813	193,637	184,468	
27,000	31,000	32,000	31,000	28,000	34,000	
168,950	188,630	213,040	221,813	221,637	218,468	

		For Finan			
		1868—69.	1869—70.	1870—71.	1871—72.
Almanaken for Aarene...		1869.	1870.	1871.	1872.
å 8 Ø.	Falkenbergs Kalender .... {stemplet remitt.	4,083 26	5,317 304	6,284 629	6,863 452
		4,057	5,013	5,655	6,4
	Westrups Noteringskalender {stemplet remitt.	2,600	3,000	6,202 2,566	8,550 3,562
		2,600	3,000	3,636	4,9
	Kittendorf & Aagaards do. {stemplet remitt.	3,000 27	2,850 70	2,650 515	2,500 60
		2,973	2,780	2,135	2,4
	Ferslews Kalender ..... {stemplet remitt.	973	2,000 302	1,001 "	1,593 "
		973	1,698	1,001	1,5
	E. Olsens Kontorkalender. {stemplet remitt. }	..... {	..... {	382 71	311
	Priemes Almanak ..... {stemplet remitt. }	..... {	..... {	..... {	5,000 2,864
	..... {	..... {	..... {	2,1	
Salmonsens Skolekalender. {stemplet remitt. }	..... {	..... {	..... {	..... {	
Bergmann & Hansens Kal. {stemplet remitt. }	..... {	..... {	..... {	..... {	
M. Jensens Adressekort... {stemplet remitt. }	..... {	..... {	..... {	..... {	
Engelhardt & Lohses Alma- nak-Lommetørklæder ... {stemplet remitt. }	..... {	..... {	..... {	..... {	
I alt solgte Exemplarer...	10,603	12,491	12,738	17,7	
å 4 Ø.	Ferslews Kalender ..... {stemplet remitt. }	..... {	..... {	4,000 "	4,467 "
		..... {	..... {	4,000	4,4
	Wissing (Blochs) Portemon- naie-Almanaker ..... {stemplet remitt. }	20,144 1,588	20,304 2,588	20,080 1,854	20,288 2,432
		18,556	17,716	18,226	17,8
	Delbancos kristelige Kal... {stemplet remitt. }	..... {	1,250 "	1,250 "	1,016 "
		..... {	1,250	1,250	1,0
	Thorkildsens Dagfortegn... {stemplet remitt. }	1,100 118	1,306 246	610 280	300 "
	982	1,060	330	30	
Jødisk Almanak..... {stemplet remitt. }	352 "	304 "	350 "	350 "	
	352	304	350	35	
At overføre...	19,890	20,330	24,156	23,9	

ene						
1872-73.	1873-74.	1874-75.	1875-76.	1876-77.	1877-78.	1878-79.
1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.
5	7,922	8,225	8,403	9,162	10,619	Kan
0	84	16	303	633	1,016	endnu
7,115	7,838	8,209	8,100	8,529	9,603	ikke
0	} fortsættes nu					opgives.
4	} som 4 Ø.					
4,606	2,400	2,500	2,500	2,700	2,728	
0	"	"	52	"	123	
7	2,323	2,400	2,448	2,700	2,605	
0	9,499	5,019	3,497	5,849	6,368	
3	"	1,624	589	1,177	"	
1,197	9,499	3,395	2,908	4,672	6,368	
.....				{	2,000	1,000
.....				{	997	324
.....				{	96	676
.....				{	"	
.....				{	96	149
.....				{	"	149
.....				{	6,083	6,083
.....				{	"	6,083
15,241	19,737	14,104	13,456	17,000	25,484	
0	4,010	2,546	2,316	2,322	1,718	
1	"	290	506	499	"	
2,419	4,010	2,256	1,810	1,823	1,718	
6	20,706	19,056	19,184	21,152	21,232	
18,216	1,756	200	850	2,855	3,615	
.....	1,020	860	1,000	1,016		
.....	"	"	"	"		
.....	1,020	860	1,000	1,016		
0	350	350	350	350	350	
850	"	"	"	"	"	
21,485	350	350	350	350	350	
21,485	24,330	22,322	21,494	21,486	19,685	

		For Finan				
		1868 - 69.	1869—70.	1870—71.	1871—72.	
	Almanaken for Aarene...	1869.	1870.	1871.	1872.	
	Overført...	19,890	20,330	24,156	23,9	
} à 4 Ø.	Fix's Adressekort . . . . . {stemplet remitt.	300 " 300	300 " 300	300 " 300	300 " 300	
	Thierry's do. . . . . {stemplet remitt.	200 " 200	199 " 199	400 " 400	300 " 300	
	E. Olsens do. . . . . {stemplet remitt.			500 245		
	Bahnsons do. . . . . {stemplet remitt.			255	150	
	Becks do. . . . . {stemplet remitt.				1,029	
	Hornemanns do. . . . . {stemplet remitt.				1,523	
	Friedländers do. . . . . {stemplet remitt.					
	Michaelsen & Sønners do. {stemplet remitt.					
	Paghs Sagføernes Kal. . . {stemplet remitt.					
	Hougaards Adressekort . . {stemplet remitt.					
	Oswald Jensens do. . . . . {stemplet remitt.					
	Borgens do. . . . . {stemplet remitt.					
	Thomsen & Bojesens Dag- {stemplet fortegnelse . . . . . remitt.					
	Walboms Pultalmanak . . . {stemplet remitt.					
	Westrups Noteringskalender {stemplet remitt.					
	Typografisk Forenings {stemplet Adressekort . . . . . remitt.					
	Mortensens Jubilæumsalm. {stemplet remitt.					
	Jørgensens & Knudtzons {stemplet Adressekort . . . . . remitt.					
		At overføre...	20,390	20,829	25,111	27,28

ene

1872-73.	1873-74.	1874-75.	1875-76.	1876-77.	1877-78.	1878-79.
73.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.
21,485	24,330	22,322	21,494	21,486	19,685	Kan
3	300	300	296	304	300	endnu
298	" 300	" 300	" 296	" 304	" 300	ikke
						opgives.
7	294	}	490	438	616	
257	294		" 490	" 438	" 616	
15						
100	400					
.....	" 400					
.....	1,300	750	747	600	400	
.....	" 400	65	" 747	112	67	
.....	1,300	685	747	488	333	
.....	504					
.....	" 504					
.....	401	1,007	400	395	974	
.....	" 401	" 1,007	" 400	" 395	" 974	
.....	568	278	400	311	250	
.....	" 568	" 278	" 400	" 311	41	
.....		250	400	311	209	
.....		" 250	400	311		
.....	4,100	2,598	2,586	2,632	2,600	
.....	1,395	200	271	767	469	
.....	2,705	2,398	2,315	1,865	2,131	
.....		48				
.....		" 48				
.....			598		528	
.....			" 598		" 528	
.....			133	136	308	
.....			" 133	" 136	" 308	
22,155	30,802	27,288	26,873	25,423	25,084	

		For Finan			
		1868—69.	1869—70.	1870—71.	1871—72
Almanaken for Aarene ...		1869.	1870.	1871.	1872.
Overført...		20,890	20,829	25,111	27,111
å 4 Ø.	Søndagspostens Kalender. {stemplet remitt. }				
	Bjørnbaks gratis Taschen- kalender..... {stemplet remitt. }				
	L. Lassens Lomme-Alm. .. {stemplet remitt. }				
	Wagners(Walbons) Lomme- bogs Kalender ..... {stemplet remitt. }				
	Hingstrøm & Schreiers Alm. {stemplet remitt. }				
	Salmonsens farmaceutiske Kalender ..... {stemplet remitt. }				
	Kittendorff & Aagaards tyske Salonkalender ..... {stemplet remitt. }				
	Aamodts do. .... {stemplet remitt. }				
	Kuhlmanns Adressekort ... {stemplet remitt. }				
	E. Olsens Dagfortegnelse. {stemplet remitt. }				
	Taulows do. .... {stemplet remitt. }				
	Hoffensbergs Kalender ... {stemplet remitt. }	286 " 286			
M. Jensens Adressekort... {stemplet remitt. }					
I alt solgte Exemplarer...	20,676	20,829	25,111	27,111	

Anm. Til Oplysning om, hvad Almanaken for hvert af Kalenderaarene 1869—1878 har givet Universitetet i Nettoindtægt, meddeles følgende Oversigt:

for 1869 var Indtægten	23,021 Kr. 72 Ø.
— 1870 —	24,293 — 27 —
— 1871 —	24,758 — 60 —
— 1872 —	25,105 — 97 —

At overføre... 97,179 Kr. 56 Ø.

ene

—73.	1873—74.	1874—75.	1875—76.	1876—77.	1877—78.	1878—79.
73.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.
22,155	30,802	27,288	26,873	25,423	25,084	
			1,999			Kan
			"	1,999		endnu
			202			ikke
			"	202		opgives.
				3,100	1,616	
				1,872	54	
				1,228	1,562	
				3,003	1,990	
				2,287	1,503	
				716	487	
					1,472	
					406	
					1,066	
					1,000	
					400	
					600	
					203	
					"	
					203	
					1,000	
					678	
					322	
					53	
					"	
					53	
					610	
					"	
					610	
					687	
					"	
					687	
				102		
				"		
				102		
22,155	30,802	27,288	29,074	27,469	30,674	

Overført... 97,179 Kr. 56 Ø.

— 1873 — ..... 25,525 — 47 —

— 1874 — ..... 27,307 — 78 —

— 1875 — ..... 28,632 — 16 —

— 1876 — ..... 28,743 — 28 —

— 1877 — ..... 28,694 — 03 —

— 1878 — ..... 29,717 — 91 —

I alt... 265,800 Kr. 19 Ø.

For Finansaarene 1868—69 til 1877—78 var Nettoindtægten:

for 1868—69	23,134 Kr. 54 Ø.
— 1869—70	23,424 — 97 —
— 1870—71	25,290 — 72 —
— 1871—72	25,715 — 04 —
— 1872—73	24,904 — 08 —
— 1873—74	26,943 — 04 —
— 1874—75	28,930 — 41 —
— 1875—76	28,594 — 69 —
— 1876—77	29,453 — 29 —
— 1877—78	28,234 — 16 —

I alt... 264,624 Kr. 94 Ø.

Forskjellen mellem det sidste Beløb og den samlede Nettoindtægt for Kalenderaarene 1869—78 ligger i,

at der i Finansopgjørelsen er medtaget følgende Beløb, der ere fradragne ved Beregningen af Kalenderaarenes Indtægt:

Udgift i Finansaaret 1868—69 for remitterede Kalendere for 1868	1,089 Kr. 81 Ø.
Indtægt i samme Finansaar for solgt Makulatur af Almanaken for samme Aar	23 — 47 —
	<u>1,066 Kr. 34 Ø.</u>

og at der i Kalenderaarsberegningen er optaget følgende Beløb, der først ere komne til Indtægt og Udgift i Finansaaret 1878—79:

Indtægt af solgte Almanaker for 1878	722 Kr. 61 Ø.
Udgift for remitterede Almanaker for samme Aar	623 — " —
	<u>99 Kr. 61 Ø.</u>
Indtægt af solgt Makulatur af Almanaken for 1878	9 — 30 —
	<u>108 — 91 —</u>

I alt... 1,175 Kr. 25 Ø.

Lægges hertil fornævnte Indtægt for Finansaarene 1868—69 til 1877—78. .... 264,624 — 94 —

udkommer den samlede Nettoindtægt for Kalenderaarene 1869—78 .... 265,800 Kr. 19 Ø.

Bilag B.

Det akademiske Kollegium overdrager herved til N. N. Forlagsretten til den almindelige Almanak for Aarene 1877, 1878 og 1879 samt Forlagsretten til den navtiske Almanak for Aarene 1879, 1880 og 1881 paa følgende Vilkaar:

1. Der trykkes tre Slags Almanaker, foruden Kontor- og Rejsekalendere, nemlig:
  - a. Den almindelige Almanak, som forbliver uforandret med Hensyn til Indhold, Format og Størrelse. Oplaget skal være mindst 80,000. Af disse trykkes 65,000 for Christiania og 15,000 for Thronhjems Polhøjde. Dog tillades det Forlæggeren, i Fald det maatte ønskes, at trykke denne Udgave af Almanaken i et mindre Antal Exemplarer eller ganske at sløjfe den, mod at der af den statistiske Udgave af Almanaken (litr. b) trykkes et saa meget større Antal.
  - b. En almindelig Almanak af Format som den navtiske og med 32 Sider. Den skal have samme Indhold som den almindelige Almanak og desuden meddele saa mange statistiske Opgaver af almen Interesse, som Rummet tillader. Disse Opgaver skulle indtage en særskilt Plads i Slutningen af Almanaken. Heraf trykkes mindst 20,000 Explr., 16,000 for Christiania og 4,000 for Thronhjems Polhøjde.
  - c. Den navtiske Almanak af Format og Indhold som hidindtil og i et Oplag af mindst 12,000.

De under b. og c. nævnte Almanaker trykkes med latinske Typer. Private Avertissementer maa ikke optages i Almanaken.

2. Almanaken maa ikke trykkes uden for Norge. Tilsid sætter Forlæggeren denne Betingelse, erlægger han 300 — tre hundrede — Speciesdaler til Christiania Fattigkasse for hvert Aar, hvori herimod er handlet.
3. Ethvert Aars Almanaker skulle være trykte og færdige til Afsendelse, hvad de for Thronhjems Polhøjde beregnede angaar, inden det foregaaende Aars Maj Måaneds Udgang, og af de for Christiania Polhøjde beregnede den første Halvdelen inden det foregaaende Aars Juli Maaned og den anden Halvdelen inden samme Aars September Maaned Udgang.
4. Forlæggeren skal være berettiget til at fordre Manuskriptet til Almanaken udleveret fra sammes Forfatter tvende Maaneder, førend den efter foregaaende Post skal være trykt og færdig til Afsendelse. Almanakens Forfatter er paa sin Side berettiget til at fordre hvert Slags Almanak færdig sat og korrigeret inden 6 — sex — Uger fra Manuskriptets Aflevering.
5. Til ethvert Slags Almanaker anvendes en saa stor Papirsort, at hvert Exemplar efter at være falset og beskaaret erholder en Margen af mindst 3 — tre — Linier paa alle Sider. Valget af Papir og Skriftsort bestemmes efter Overenskomst med Bestyreren af det astronomiske Observatorium.
6. Af ethvert Slags Almanak indsender Forlæggeren hvert Aar til det akademiske Kollegium et med hans egenhændige Underskrift forsynet Exemplar, som, efter af dette at være befundet frit for Trykfejl, vedtages som Normalexemplar. Enhver Trykfejl, som ikke findes i bemeldte Normalexemplar, bevirker for Forlæggeren en Mulkt af 5 — fem — Spc. til Universitetskassen.
7. Almanakens Distribution kan besørges gennem Rigets Postmestre, hvilke derfor af Forlæggeren nyde 8 — otte — pCt. af Beløbet for de Exemplarer,

enhver af dem sælger. Det nærmere herom findes anført i den af Universitetet under 30. Sept. 1815 i Rigets offentlige Blade indførte Bekjendtgjørelse. Dog tillades det ogsaa Forlæggeren uden for Posterne at besørge Almanakens Distribution paa saadan Maade, som han hensigtsmæssigst og fordelagtigst eragter; men i dette Tilfælde paaligger det ham:

- a. inden Midten af Juli Maaned hvert Aar at underrette det akademiske Kollegium, om han ganske eller for en Del vælger denne frie Forhandlingsmaade;
  - b. at paase, at Udsalgsstederne ikke blive færre og Distrikternes Adgang til at forsyne sig med Almanaken ikke vanskeligere, end om Udsalget foregik ved Postmestere og Postaabnere;
  - c. inden Oktober Maaned's Udgang i Christiania, Hamars, Christianssands og Bergens Stifter samt inden August Maaned's Udgang i Thronhjems og Tromsø Stifter i enhver Kjøbstad og enhver af de betydeligste Handelspladser hos en paa Stedet bosiddende Mand at indlægge til Forhandling et tilstrækkeligt Antal Almanaker af hvert Slags. Han har til Kollegiet at indberette saa vel, hvor stort et Antal af hvert Slags Almanaker, han har sendt til Forhandling, som efter hvert Aars Udgang, hvor stort et Antal der paa ethvert Sted er solgt, og, hvis det af Kollegiet forlanges, at godtgjøre disse Opgavers Rigtighed med saadanne Bevisligheder, som efter Omstændighederne kunne tilvejebringes;
  - d. saa vidt muligt at have Indseende med, at den fastsatte og Almanaken paatrykte Pris ikke overskrides.
8. Forlæggeren maa for uhæftede Almanaker af hvilket som helst Slags ikke tage højere Betaling end $5\frac{1}{2}$ — fem og en halv — Skilling Stykket. For hæftede og beskaarne maa Prisen ikke sættes højere end 6 — sex — Skilling Stykket. Prisen paa Kontorkalendere maa ikke være højere end 6 — sex — Skilling pr. Stykke.
9. I aarlig Afgift for de ved denne Kontrakt tilstaaede Rettigheder, derunder ogsaa indbefattet Afgiften for Forlagsretten til den navtiske Almanak for Aarene 1880 og 1881, erlægger Forlæggeren, jeg N. N., for hvert af de 3 Aar 1877, 1878 og 1879 5,000, er fem tusinde, Speciesdaler, der betales for hvert af disse tre Aar i tre Terminer, nemlig 1. Marts, 1. Juni og 1. Sept. hver Gang med en Tredjedel af den aarlige Afgifts hele Beløb.
10. Forlæggeren forpligter sig til, saafremt det af Universitetet maatte forlanges, at udvide den almindelige samt den statistiske Udgave af Almanaken med indtil 16 — sexten — Blade.
11. For saa vidt nogen Udvidelse eller Forandring i den navtiske Almanak af Kollegiet maatte findes hensigtsmæssig, forpligter Forlæggeren sig til at foretage denne uden Forandring i Afgiften.
12. I Tilfælde af, at den omkontraherede aarlige Afgift ikke prompte bliver betalt eller i Tilfælde af nærværende Kontrakts Misligholdelse for øvrigt, skal det akademiske Kollegium være berettiget til at anse nærværende Kontrakt ophævet og til uden nogen som helst Indsigelse fra min, N. N.s, Side strax at overdrage Forlagsretten til Almanaken for de tilbage staaende

Aar af oven nævnte Tidsrum til andre. Det Tab, som herved maatte opstaa for Universitetet, er jeg, N. N., forpligtet til at erstatte.

Til Sikkerhed saa vel for prompte og skadesløs Betaling af den bestemte Afgift som for nærværende Kontrakts Opfyldelse i øvrigt vil N. N. underskrive nærværende Kontrakt som Selvskyldnerkavtionist.

Originalkontrakten beholder det akademiske Kollegium, som deraf meddeler Forlæggeren en bekræftet Gjenpart.

I Skrivelse af 17. Febr. bifaldt Ministeriet, at Universitetet indtil videre selv beholdt Forlaget af Almanaken, og at det fremkomne Andragende ikke kunde bevilges; men det begjærede taget under Overvejelse, om det ikke maatte være gjørligt ved en Forhøjelse baade af Priserne paa Universitetets egne Almanaker og af Afgifterne for de med Universitetets Tilladelse af private udgivne Almanaker og Kalendere at skaffe Universitetet en forøget Indtægt, uden dog derved at trykke Omsætningen af Almanakerne i nogen følelig Grad.

I en Erklæring af 25. Sept. oplyste Almanakkomiteen, at Salgsprisen for de paa Universitetets eget Forlag udkommende Kalendere, saaledes som den efter Møntforandringen blev bestemt ved Ministeriets Skrivelse af 28. Marts 1874 (Aarb. f. 1873—75 S. 369—70) var for hvert Exemplar af

Solgte Explr. for Aaret 1879.

a. Den alm. danske Almanak, uhæftet 15 Ø. (hæftet 16 Ø.).	145,073
b. Den islandske Almanak, uhæftet 10 Ø. (hæftet 11 Ø.)..	7,365
c. Den store Kontorkalender 15 Ø.....	114
d. Den lille Kontorkalender (Huskalenderen) 8 Ø.	13,952
e. Skriv- og Rejsekalenderen (uindbundet) 1 Kr.....	1,111

Af samtlige disse Almanaker og Kalendere erholdt enhver ved Parti-Indkjøb af mindst 50 Explr. 20 pCt. Rabat, saa at f. Ex. den almindelige danske Almanak solgtes Mellemandlerne for 12 Ø. uhæftet.

At forhøje Prisen for den islandske Almanak og Skriv- og Rejsekalenderen —, hvilken sidste efter at være blevet udvidet blev forhøjet fra 50 Ø. til 1 Kr., fra hvilken Tid Afsætningen stadig var aftaget med c. 100 Explr. aarlig —, kunde der ikke være Tale om. Afsætningen af den store Kontorkalender var for intet at regne, og den lille Kontorkalender medtog saa lidet til Papir og Tryk, at Indtægten endog maatte anses for rigelig. Der vilde altsaa kun kunne være Spørgsmaal om en forhøjet Betaling for den almindelige danske Almanak, der afgav Hovedindtægten for de af Universitetet udgivne Kalendere. Prisen paa denne var i Tidens Løb blevet forhøjet, senest ved kgl. Resol. 6. Marts 1833 (i Reskr. Saml.), fra hvilken Tid denne Almanak, som tidligere kun bestod af 1 Ark, blev udvidet til 1½ Ark. Uden Forhøjelse i Prisen forøgedes den yderligere i Henhold til kgl. Resol. 12. Apr. 1844 (i Reskr. Saml.) med ½ Ark, og udgjorde saaledes nu 2 Duodezark = 3 sextensidige Ark efter Almanakens Format, der, som oven for nævnt, solgtes enkeltvis for 15 Ø. uhæftet, eller for 5 Ø. Arket, hvilket vel kunde synes at være en særdeles billig Pris. Dette var imidlertid ikke Tilfældet i Sammenligning med flere andre Bøger eller Skrifter, som vare bestemte til at erholde en vid Udbredelse. I en med Komiteens Erklæring

fremsendt Udtalelse af Almanakens Hovedforhandler, Justitsraad Hegel *) henledede denne Opmærksomheden paa, at den billigste Udgave af Psalmebogen, til hvilken det kgl. Vaisenhus havde Eneret, bestod af 32 Ark, som i raa Materie kostede 40 Ø., altsaa $1\frac{1}{4}$ Ø. Arket, en Pris, som havde medvirket til en betydelig forøget Af sætning. Det Overskud, Psalmebogen gav, havde i de senere Aar været større end nogen Sinde tidligere, da Priserne paa de forskjellige Udgaver vare højere. Psalmebogen kostede vel næppe mere end Papir og Trykning, medens Almanakens Udgivelse medførte forskjellige andre Udgifter, navnlig Honorar for de aarlige Beregninger, Stempling og anden Kontrol, bedre Papir m. v. Disse Udgifter kunde ansættes til omtrent 1 Ø. pr. Ark; men desuagtet blev Prisen pr. Ark af Almanaken dog den dobbelte mod Psalmebogen.

Afsætningen af Almanakerne, særlig de af private udgivne, var, ligesom med Psalmebogen, til de nu værende Priser stadig tiltaget og Nettoindtægten af Almanakprivilegiet dermed forøget, hvilket bedst saas deraf, at det aarlige Overskud, som i Gjennemsnit for de 5 Finansaar 1869—70 til 1873—74 udgjorde 25,255 Kr. 57 Ø., i de næste 5 Finansaar 1874—75 til 1878—79 steg til 28,908 Kr. 55 Ø. og i sidste Finansaar 1879—80 havde udgjort 29,367 Kr. 04 Ø., et Resultat, hvormed Universitetet formentlig kunde være særdeles tilfreds. Hvorledes Udbyttet vilde stille sig, naar man forsøgte ved en Prisforhøjelse at bringe endnu mere ud, kunde selvfølgelig ikke forudses; men saa meget var vist, at Befolkningen, som nu i en meget lang Aarrække var vant til at give den sædvanlige Pris, vilde blive misfornøjet med at affordres selv et saa ringe Paalæg som f. Ex. 2 Ø. pr. Expl. Komiteen troede derfor, hvad ogsaa Justitsraad Hegel havde udtalt, bestemt at burde fraraade at forhøje Prisen i alt Fald for Universitetets egen Almanak.

Afgiften for de Almanaker og Kalendere, der med Universitetets Tilladelse udgaves af private, var følgende:

- a. naar hele den almindelige danske Almanak med Markedsfortegnelser m. v. optoges, pr. Expl. $12\frac{1}{2}$ Ø.,
- b. naar der kun optoges, hvad der indeholdtes i den af Universitetet udgivne Huskalender, 8 Ø. og
- c. for Dagfortegnelser med Angivelse af Helligdage 4 Ø.

Udgifterne fik den sædvanlige Rabat 20 pCt., saa at der betaltes til Universitetet henholdsvis 10, $6\frac{2}{5}$ og $3\frac{1}{5}$ Ø. pr. Exemplar. For Kalenderaaret 1879 var solgt af a. 209,721 Stkr. ÷ 34,000 afgiftsfrie = 175,721 Stkr., af b. 17,459 og af c. 29,781. At forlange en højere Afgift, end der svaredes af de under b. omhandlede, i forskjellige Former udgivne Kalendere, gik ikke an, da den var ganske lig med Prisen paa den tilsvarende, paa Universitetets eget

*) Justitsraad Hegel udtalte sig stærkt mod en Forandring i de nu bestaaende Priser. Medens nemlig en Forøgelse af Stempelafgiften vilde være de private Udgivere — der kunde dog være Tale om en Prisforhøjelse af Erslevs (Flinchs), Wisbechs og Roms Almanaker — højst ubehagelig, vilde en Prisforhøjelse af Universitetets almindelige Almanak, hvor ringe den end var, alene i Egenskab af Prisforhøjelse fremkalde Misfornøjelse hos Publikum, som særlig i Anliggender af denne Art holdt sig nøje til Vane og Tradition.

Forlag udkommende Huskalender. I Virkeligheden havde Universitetet endog en lidt større Indtægt af de fremmede Kalendere derved, at Udgiverne selv betalte Papir og Tryk. Ikke heller af de under c. opførte Dagfortegnelser kunde Afgiften forhøjes, uden at de fleste af disse, der for en Del udsendtes gratis til Handelsvenner som Adressekort eller Priskuranter, vilde ophøre, hvorved Universitetet, i Stedet for en Indtægts Forøgelse, vilde lide et ikke ubetydeligt Tab.

Der kunde altsaa kun være Spørgsmaal, om det vilde være tilraadeligt at forhøje Afgiften for de under a. nævnte illustrerede Almanaker. Til Forsvar herfor kunde siges, at da Afgiften ikke direkte blev erlagt af Kjøberne, hvilke tvært imod betalte Udgiverne en langt højere Pris som en naturlig Følge af, at Almanaken kun udgjorde en lille Del af Bøgernes Indhold, var der ikke den samme Grund til at fastholde den nu værende lavere Afgift, som Prisen paa Universitetets egne Almanaker, og der vilde derfor, naar Afgiften fandtes for lav, saa meget mindre ligge nogen Ubilighed i at forlange en noget højere Godtgørelse som hvert Exemplar af de illustrerede Almanaker nu, efter at der var indrømmet de 3 største Udgivere den foran nævnte ekstraordinære Rabat, gav Universitetet en lidt mindre Nettoindtægt end dets egen almindelige Almanak. Udgiverne vilde imidlertid naturligvis blive misfornøjede med enhver Forhøjelse, og i Særdeleshed, naar denne ikke gik Haand i Haand med en samtidig Prisforhøjelse paa Universitetets egen almindelige Almanak. I ethvert Tilfælde frygtede Komiteen for, at Udgiverne ikke selv vilde bære Forhøjelsen, men derimod benytte Lejligheden til at fordyre Prisen paa deres Almanaker —, sandsynligvis for Afrundings Skyld endog med mere end Paalæget i Stempelafgiften —, eller ogsaa vilde de mulig søge at indvinde Merudgiften ved at anvende mindre paa den for Tiden saa yndede Folkelæsning, alt under Paa-beraabelse af, at Universitetet havde tvunget dem dertil ved at forlange en højere Betaling end hidtil. Begge Dele vilde skade Universitetet, som ved den nu bestaaende Afgift havde haft og endnu havde en meget betydelig Indtægt af de fremmede Almanaker, som Følge af, at disse havde taget et saa overordentligt Opsving, at Antallet nu langt oversteg, hvad der solgtes af den almindelige Almanak, medens det var ganske usikkert, hvorledes Afsætningen under forandrede Forhold i Fremtiden vilde stille sig. Komiteen fandt derfor overvejende Betænkelighed ogsaa ved at forhøje Afgiften af de af private udgivne Almanaker.

Skulde der desuagtet ad denne Vej søges et større Udbytte af Privilegiet, burde dette formentlig ske ved et Paalæg af 2 Ø. for hvert Exemplar baade af Universitetets almindelige danske Almanak og af de af private udgivne Almanaker, første Gang for Almanakerne for Aaret 1882. Saafremt det med denne Forhøjelse virkelig lykkedes at bevare den samme Afsætning som for det sidst forløbne Kalenderaar 1879, vilde Merindtægten blive:

1. af Universitetets egen Almanak for 145,073 Explr. à 2 Ø. 2,901 Kr. 46 Ø.
 efter Fradrag af 20 pCt. Rabat ved Partiindkjøb og 5 pCt.

til Hovedforhandleren, i alt 25 pCt. . . . . 725 — 36 —

2,176 Kr. 10 Ø.

At overføre . . . 2,176 Kr. 10 Ø.

	Overført...	2,176 Kr. 10 Ø.
2. af de af private udgivne Almanaker, efter Fradrag af de afgiftsfrie, for 175,721 Explr. à 2 Ø....		3,514 Kr. 42 Ø.
— 25 pCt. til Udgiverne og Hovedforhandleren	878 — 60 —	
		2,635 — 82 —
	Universitetets Merindtægt...	4,811 Kr. 92 Ø.

Saafernt Prisen paa Universitetets egen Almanak blev uforandret, men de privates Afgift forhøjedes med 2 Ø., vilde disse helt kunne unddrage sig Forhøjelsen ved at købe den først nævnte til Indhæftning i deres Bøger. En anden Sag var, at Udgiverne naturligvis helst vilde undgaa, at Almanaken fik et og den øvrige Del af Bogen et andet Format, og dette vilde Kjøberne ej heller næppe taale i Længden. Sluttelig henstillede Komiteen, for det Tilfælde, at en Forhøjelse vedtoges, om ikke Universitetets 4de Indtægtspost »Indtægter af Almanakprivilegiet« med behørig Forklaring skulde forhøjes i Finanslovsforslaget for 1881 — 82, i hvilket Finansaar Overskudet af Almanaken for 1882 kom til Indtægt.

Til denne Erklæring sluttede Konsistorium sig ganske i Skrivelse til Ministeriet af 9. Oktbr. 1880. Under 18 s. M. tilskrev Ministeriet derefter Konsistorium, at det var enigt med det i, at der for Tiden ikke var tilstrækkelig Anledning til at forhøje Priserne paa Universitetets egne Almanaker lige saa lidt som Afgifterne af de Almanaker, der udgives af private.

b. Gjennemførelsen af Loven om Tidens Bestemmelse m. m.

I Følge Loven af 6. Febr. 1880 om Tidens Bestemmelse paaligger det enhver at kjende Længdeforskjellen mellem Kjøbenhavn og den By (eller dog det Sogn), hvori han opholder sig, og under Forhandlingerne i Rigsdagen var det stedse forudsat, at Almanaken skulde give det i saa Henseende nødvendige Hjælpemiddel. Almanakens Redaktør, Prof. Schiellerup, udtalte sig derfor i Skrivelse til Almanakkomiteen af 4. Marts 1880 om, hvorledes dette skulde ske. Holdt man sig til disse Forhandlinger, ytrede han, vilde dette Hjælpemiddel komme til at bestaa i et til Almanaken føjet Tillæg, indeholdende en alfabetisk Liste over alle Sogne (ø: Kirker) med vedføjet Længdeforskjel. Da en Side i Almanaken, naar Bekvemmelighed i Brugen af Listen toges i Betragtning, kunde indeholde 100 saadanne Positioner, vilde der medgaa 6 à 7 Blade. Udeladelsen af Telegrafstationerne, som fik Tiden fra Kjøbenhavn, vilde ikke forandre noget væsentligt i Overslaget. Noget mere kunde man indvinde, naar man støttede sig til den Betragtning, at det var tilstrækkeligt at angive Længdeforskjellen paa nærmeste Minut, men selv om man vilde ordne Sognene i Grupper fra Minut til Minut, vilde Listen, naar man ikke lod Overskueligheden aldeles ude af Betragtning, dog blive ret anselig. En radikal Methode at udføre Forkortningen paa, vilde jo være at gjøre et Udvalg; men denne ansaa han ikke for at være i korrekt Overensstemmelse med Loven. Man kunde imidlertid ogsaa ordne Sagen paa en helt anden og, som det forekom ham, ret praktisk Maade. Undervisningsministeriet kunde nemlig af Krigsministeriet forlange Opgivelse af de af Generalstaben optagne Kirkers Beliggenhed, og derpaa paalægge Præsterne at sørge for,

at Længdeforskjellen blev malet paa et fremtrædende Sted i Sognet, f. Ex. paa Kirken, saa havde Almanaken blot i al Almindelighed at henvise til dette Tal, der jo dog kun havde Interesse for nogen, saa længe han opholdt sig paa Stedet. Paa denne Maade vilde Loven altsaa træde i Kraft, naar Tallet var malet.

Med Skrivelse af 11. Marts forelagde Almanakkomiteen Sagen for Konsistorium. Ogsaa den ansaa det for en nødvendig Konsekvens af L. 6. Febr. 1880, at der arbejdedes hen til, at hver Mand i Landet erfarede og erindrede Klokkesletsforskjellen mellem hans Hjem og Observatoriets Meridian med et Minuts Nøjagtighed. Uden dette vilde Almanakens Tidsangivelser og særlig dens Vejledning til selvstændige Tidsbestemmelser være spildte for den allerstørste Del af dens Læsere. Komiteen var med Prof. Schiellerup enig i at anse det for lidet heldigt at fylde en Række Blade i Almanaken med en Liste over de forskjellige Landsbyers eller Kirkers Længde Øst eller Vest for Kjøbenhavn. I en saadan Liste vilde enhver Læser kun finde en enkelt Angivelse, der kunde interessere ham, og for særdeles mange Læsere vilde hele Listen savne al Interesse. Og det gik ikke an at reducere Listens afskrækkende Længde ved vilkaarlig Udskydelse af de mindre betydelige, afsides liggende eller svagt befolkede Steder i Landet; thi netop paa saadanne Steder kunde det med Føje antages, at Almanakens Tidsangivelser og Kjendskaben til Stedets Længde vilde være mest til Nytte. Derfor anbefalede Komiteen paa det varmeste den Foranstaltning, som Prof. Schiellerup havde bragt i Forslag. Men medens Komiteen haabede, at den ved velvillig Imødekommen af de paagjældende Myndigheder og Kirkeejere vilde kunne blive gennemført overalt eller saa godt som overalt, og medens den erkjendte, at naar den var gennemført, vilde den fritage Almanaken for en betydelig Vanskelighed, saa var Foranstaltningen dog endnu ikke truffet, og fra Almanakens Side burde der bidrages saa vel til Gjennemførelsen af Foranstaltningen som midlertidig, indtil det turde antages, at enhver kjendte sit Steds Klokkeslets forskjel, til direkte Oplysning om dette Forhold.

Men selv til midlertidig Optagelse var en Tabel paa 6 à 7 Blade altfor lang for Almanaken og derhos meget bekostelig. Idet Komiteen derfor ansaa det for vigtigt, at der midlertidig, i alt Fald for 1881, i Almanaken optoges en speciel Meddelelse om Klokkesletsforskjellen for de forskjellige Dele af Landet, og ikke kunde tilraade at give denne Meddelelse Form af Lister over alle de enkelte Steders Klokkesletsforskjel, saa den ikke anden Udvej end at foreslaa, at der til midlertidig Optagelse i Almanaken udarbejdedes en Inddeling af Landet i nord-sydlig Bælter, for hvilke Klokkesletsforskjellen nærmest var 1, 2 o. s. v. Minuter, med tilstrækkelig detailleret Angivelse af Grænselinernes Gang. Til nærmere Forstaaelse af dette Forslag tilføjede Komiteen med fornøden Reservation følgende Prøve.

Samme Tid som Kjøbenhavn havde paa nærmeste hele Minut Øresundskysten fra Helsingøregnen til Kjøbenhavns Omegn og Møens Klint indtil en vestlig Grænselinie, der fra Vest for Hornbæk gennem Klosterris gik mellem Ristrup og Bøttrup, videre Syd paa over Tikjøb, gennem Vestenden af Danstrup Hegn, Vest for Langerød, Øst for Bøstrup, Hesselrød og Fredtofte, midt over Sjæl Sø lige Vest for Rudeskov paa Østsiden af Furesøen, mellem denne og Virum over den vestlige Del af Bagsværd Sø, Øst for Bagsværd, Vest for Gladsaxe, Øst for Herløv, Vest for Rødovre og Damhuskroen, Vest for Brøndby-

øster og Avedøre, og paa Møen o. s. v. Da disse Liniers indbyrdes Afstand blev omtrent 2 Mil, turde det vel antages, at man paa ethvert Sted vilde kjende nogle Punkter af begge de paagjældende Grænselinier, og derigjennem erfare Klokkesletsforskjellen paa nærmeste Minut. Denne Beskrivelse vilde med tilbørlig Økonomi formentlig kunne rummes paa 3 à 4 Sider af Almanaken, og i alt Fald var det vel rimeligt, at Meddelelsen i denne Form kunde have nogen selvstændig Interesse for mange, ogsaa blandt de Læsere, som ikke vilde gjøre Brug af Klokkesletsforskjellen. Derhos burde Almanaken optage en kort Redegjørelse for Tidsregningens Ordning i Grænselandene Sverige og Tydskland.

Loven om Tidens Bestemmelse nødvendiggjorde imidlertid en anden Tilføjeelse til Almanaken. Ved Siden af de ubestridelige Fordele, denne Lov medførte, gjorde den det vanskeligere end forhen at bruge Solskiver til selvstændig Bestemmelse af Tiden, og dog var det netop ved de Forbedringer i Kommunikationsmidlerne, som havde haft denne Lov til Følge, blevet vigtigere end før at have nøjagtig Kjendskab til Tiden. I Kommunikationsmidlernes umiddelbare Nærhed afhjalp disse selv Savnet gennem Stationsurene, som kunde stilles ad telegrafisk Vej efter selve Observatoriets Tidsbestemmelser; men i mere afsides liggende Egne var der god Brug for en forøget Anvendelse af Solskiver. Komiteen mente derfor, at Almanaken passende kunde anvende omtrent en Sides Plads til Anvisning om Indretning af hensigtsmæssige Solure og til deres Brug; nærmest tænkte den paa en anbefaling til at indrette Kulminationssolskiver (bestaaende af en lodret hængende Snor og et simpelt Mærke lige Nord for denne i en saadan Afstand, at det tydelig kunde iagttages, naar Snorens Skygge dækkede Mærket). En saadan Meddelelse vilde formentlig kunne stifte megen Nytte.

Med Skrivelse af 19. Marts forelagde Konsistorium Sagen for Ministeriet og indstillede:

at Ministeriet vilde drage Omsorg for, at hver Kirkebygning i Landet kom til at bære et Tal, der angav Forskjellen mellem Stedets egen Middeltid og Landets Fællestid, saaledes at Almanaken kunde forudsætte dette Tal bekjendt for hver Mand og hvert Sted, og indskrænke sig til at forklare dets Betydning og Brug,

at der til midlertidig Optagelse i Almanaken udarbejdedes en Inddeling af Landet i nord-sydlige Bælter, for hvilke Klokkesletsforskjellen nærmest var 1, 2 o. s. v. Minuter, med tilstrækkelig detailleret Angivelse af Grænse-liniernes Gang, og

at Almanaken anvendte c. 1 Side til Anvisning om Indretning af hensigtsmæssige Solure og til deres Brug, navnlig Kulminationssolskiver.

Konsistorium tilføjede, at der ved de tvende sidst nævnte Foranstaltninger mulig vilde fremkomme en Overskridelse af det Omfang, der var tildelt Almanaken.

Under 1. April 1880 tilskrev Ministeriet Konsistorium, at det allerede havde indledet Brevvexling med Rigets Biskopper om Gjennemførelsen af den først nævnte Foranstaltning, samt at det, for saa vidt det efter denne Brevvexlings Afslutning maatte blive vedtaget at iværksætte den omspurgte Foranstaltning, antog, at det vilde være overflødigt at optage i Almanaken en saadan Inddeling af Landet i nord-sydlige Bælter, som var bragt i Forslag i det andet Indstillingspunkt. Derimod havde Ministeriet intet imod, at der i Overensstemmelse med det sidst nævnte Forslag i Almanaken gaves en Anvisning om Indretning

af hensigtsmæssige Solure og til deres Brug, navnlig Kulminationsssolskiver. Herom meddelte Konsistorium Almanakkomiteen fornøden Underretning.

Efter Modtagelsen af Svarene fra Biskopperne blev Sagen stillet i Bero.

— Forfatteren af Universitetets Almanak, Prof Schiellerup, gjorde under 10. Febr. 1880 Indstilling til Konsistorium om, at det i Almanaken hidtil anførte Tidsrum efter Verdens Skabelse fremtidig maatte udelades, da det for længst var anerkjendt som væsentlig urigtigt, ikke at tale om, at det endog blot tilnærmelsesvis var uangiveligt, og da Norge og Sverige alt havde udeladt denne Tidsregning. Konsistorium, der efter Kanc. Prom. 12. April 1783, jfr. Resol. 6. Marts 1833, har Ansvar for Almanaken, bifaldt under 6. Marts s. A. denne Indstilling. Under 6. Januar 1881 paalagde Ministeriet imidlertid Konsistorium at paase, at den paagjældende Angivelse blev gjenoptaget i Almanaken. Da Konsistorium derefter i Skrivelse af 14. s. M., næst at melde, at Paalæget var givet Almanakkomiteen, havde gjort Indberetning om Sagens Gang, tilskrev Ministeriet under 18. s. M. Konsistorium, at Konsistorium vel havde Ansvar for Almanaken, men at heraf selvfølgelig ikke kunde uddrages den Slutning, at Ministeriet ingen Indflydelse havde med Hensyn til Spørgsmaal om Ændringer i Almanakens Indhold.

— Ved Skrivelse af 7. Septbr. har Ministeriet efter Konsistoriums Indstilling meddelt Sognepræst Nielsen i Højrup pr. Toftlund i Hertugdømmet Slesvig Tilladelse til at lade »Kristelig Folkekalender for Nordslesvig« for Aaret 1881 sælge her i Landet mod en Afgift af 12½ Ø. for hvert her i Riget indført Exemplar og i øvrigt paa de sædvanlige Vilkaar, jfr. Aarb. f. 1877—78 S. 509*).

3. Om Udredelse af Skatter af Tjenesteboliger i den botaniske Have.

Efter at det i Aaret 1875 af Kvæsturen var blevet tilmeldt Kjøbenhavns Skattekontor, at det paahvilede botanisk Gartner Friederichsen, Fyrbøder Svend Jensen og Portner Christensen som Brugere af de dem anviste Lejligheder i den nye botaniske Have at udrede de deraf gaaende Skatter, for saa vidt disse paahvile Brugerne af en Bygning, eller betale den lovbestemte Afgift i Stedet for Skatterne, blev der, da de i bemeldte Have opførte Bygninger ligesom de tidligere Bygninger i den gamle botaniske Have af Skattekontoret betragtedes som kongelige Bygninger, i Henhold til Reskr. 9. Juni 1819 affordret oven nævnte Brugere tillige med 1ste Medhjælper ved Haven Bremer 2 pCt. Afgift af deres samlede Lønning. Denne Afgift blev imidlertid i 1878, i Henhold til L. 19. Febr. 1861 om Kjøbenhavns kommunale Skatter § 3 forandrede til Arealkat, hvorved Skattebyrden blev betydelig mindre for samtlige Brugere, af hvilke 1ste Medhjælper Bremer dog ved Ministeriets Skrivelser af 16. Juli 1878**) og 4. Januar

*) Jfr. hermed Univ. Aarb. f. 1879—80 S. 1035.

**) Univ. Aarb. f. 1877—78, S. 497—99.

1879*) blev fritaget for at svare bemeldte Skat fra 1. April 1878 at regne, fra hvilken Tid den udredes af Universitetet.

Da der imidlertid af de to Funktionærer, der have Bolig paa den polytek-niske Læreanstalt, til Skattekontoret var indgivet Andragende om, at deres Skat-ter maatte blive beregnede paa samme Maade som for Brugerne af Lejlighederne i den nye botaniske Have, foranledigede dette, at der af Generaldirektoratet for Skattevæsenet forlangtes indsendt fra Skattekontoret en Fortegnelse over kongelige og offentlige Bygninger her i Staden, hvorefter Generaldirektoratet ved Skrivelse til Magistraten af 26. Febr. 1879 resolverede, at de til den nye botaniske Have hørende Bygninger burde henføres til offentlige Bygninger, hvorfor disse Bygninger — eller Lokaler i samme —, for saa vidt de benyttes af Em-beds mænd eller Betjente eller udlejes, vilde være at opmaale og ansætte til Byg-ningsafgift fra 1. Oktbr. 1878 at regne. Herefter vilde Skatterne for de nævnte Brugere blive saa betydelig forøgede, at de omtrent vilde blive det dobbelte mod tidligere, idet ikke blot Arealskatten forøgedes, men Bygningsafgiften tillige kom til, foruden at der affordredes dem en Efterbetaling af et større Skattebeløb. Kvæstor henstillede derfor i Skrivelse af 11. Febr. 1881, om Ministeriet ikke maatte finde Anledning til at søge udvirket, at i alt Fald den nu affordrede For-højelse i de allerede erlagte Skatter maatte frafaldes af Staten og Kommunen, henholdsvis for Bygningsafgiftens og den forhøjede Arealskats Vedkommende, for de af bemeldte Brugere benyttede Lejligheder i den nye botaniske Have.

Efter at Undervisningsministeriet med Hensyn til Bygningsafgiften havde forelagt Sagen for Finansministeriet, udtalte sidst nævnte Ministerium i Skrivelse af 31. Marts, at den ommeldte Resolution af Generaldirektoratet var afgivet i Henhold til de Regler, der laa til Grund for den ved Finansministeriets Skrivelse af 21. Oktbr. 1879 truffne Afgjørelse med Hensyn til Bygningsafgiften af de Portneren og Budet ved polyteknisk Læreanstalt tildelte Friboliger, og at Finans-ministeriet saaledes ikke saa sig i Stand til at frafalde Krav paa Bygningsafgift af de af de oven nævnte, med de nys nævnte ganske lige stillede, Funktionærer benyttede Friboliger i den nye botaniske Have, men at det, i Betragtning af, at Kravet paa Afgiften først var gjort gjældende af Magistraten i Decbr. 1880, havde troet at kunne eftergive de paagjældende de dem for Tiden fra 1. Oktbr. 1878 til 31. Marts 1880 paahvilende Restancer.

Under 6. April 1881 meddelte Undervisningsministeriet dette til Kvæstor, idet det tilføjede, for saa vidt angik Forhøjelse af Arealskatten, at der ikke forekom Ministeriet at være tilstrækkelig Anledning til at gjøre Skridt til at søge denne højst ubetydelige Afgiftsforhøjelse eftergivet, hvorimod de paagjældende, saafremt de ogsaa maatte attraa Lempelse i saa Henseende, maatte henvende sig direkte til Københavns Magistrat.

*) Ved Ministeriets Skrivelse af 4. Januar 1879 bevilgedes der vel Bremer Fri-tagelse for April og Juli Kvartaler 1878, derimod skulde Beløbet for Tiden før 1. April 1878 falde ham selv til Last.